

«Δὲν πέρασαν ἀπὸ κανένα λυκόφως πεθαίνοντας, — αὐτό
ἔναι ψέμμα! Κάτι πολὺ περισσότερο: πέθαναν μόνοι τους ἀπὸ-
τομα — γελώντας!

Αὐτὸ ἔγινε ὅταν ἀπὸ στόμα Θεοῦ ἀκούστηκε ὁ πιὸ ἄθεος
λόγος, — ὁ λόγος «Εἷς Θεὸς ἐστίν. Οὐκ ἔσονται σοι ἕτεροι Θεοὶ
πλὴν ἐμοῦ!» —

— ἓνας παλιὸς μ' ὀργισμένη γενειάδα Θεός, ἓνας ζηλιάρης
Θεός, ποὺ εἶχε ξεχάσει τὸν ἑαυτό του μιλώντας ἔτσι: —

κι ὅλοι οἱ Θεοὶ γέλασαν τότε καὶ χτυπιόντουσαν πάνω στὶς
ἔδρες τους καὶ φωνάζανε: «Θεϊκότητα δὲ σημαίνει ἀκριβῶς τὸ νὰ
ὑπάρχουν Θεοὶ κι ὄχι Θεός;»

Ἔτσι ἔχει αὐτιά, ἄς ἀκούει.

Εἰς τὴν μιλοῦσε ὁ Ζαρατούστρα στὴν πολιτεία, ποὺ ἀγαπού-
σε καὶ ποὺ εἶχε ἐπινομαστει «ἡ Παρδαλή Γελάδα». Γιατὶ ἀπὸ
κεῖ ἀκριβῶς δὲν εἶχε παρὰ δυὸ ἡμερῶν μόνο δρόμο ἀκόμη ἴσαμε
νὰ φτάσει στὴ σπηλιά του καὶ στὰ ζῶα του ἢ ψυχὴ του, ὅμως,
ἦταν ἀδιάκοπα χαρούμενη γιατί ἡ ὥρα τοῦ γυρισμοῦ του πλησί-
αζε πιά.

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Ω ΜΟΝΑΞΙΑ! ὦ πατρίδα μου, μοναξιά! Πάρα πολὺν και-
ρὸ ἔζησα ἄγριος σ' ἄγρια ξενητεία, ποὺ πῶς νὰ μὴ γυρίσω κοντά
σου δίχως δάκρυα;

Μὰ φοβέρισέ με, λοιπόν, μὲ τὸ δάχτυλο, ὅπως φοβερίζει μιὰ
μητέρα, χαμογέλασέ μου, λοιπόν, ὅπως χαμογελά μιὰ μητέρα,
πὲς μου μόνο, λοιπόν: «Καὶ ποιὸς ἦταν αὐτὸς ποὺ ἔφυγε ἄλλοτε
ἀπὸ κοντά μου σὰν ἀνεμικὴ; —

«— ποὺ φώναζε ἀποχαιρετώντας: πάρα πολὺν καιρὸ κάθη-
σα μὲ τὴ μοναξιά, ἔτσι ποὺ ξέμαθα τὴ σιωπὴ! Τὴν ξανάμαθες,
λοιπόν;

«ὦ Ζαρατούστρα, ὅλα τὰ ξέρω: καὶ πῶς ἀνάμεσα στοὺς
παλλοὺς, ὦ ὁ ἓνας ἐσύ, ἐνιωθες πιὸ ἐγκαταλειμένος,
ἀπ' ὅσο ἐνιωσες ποτὲ κοντά μου!

«Ἄλλο πράγμα ἢ ἐγκατάλειψη κι ἄλλο ἢ μοναξιά: Αὐτὸ
— ἔμαθες πιά! Καὶ πῶς ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους θὰ εἶσαι
πάντα ἄγριος καὶ ξένος:

«— ἄγριος καὶ ξένος ἀκόμη κι ἂν σ' ἀγαποῦν: γιατί πρῶτα
ἀπ' ὅλα θέλουν νὰ τοὺς φεῖδῃσαι!

«Ἄλλ' ἐδῶ ἔσαι στὸ σπίτι σου καὶ στὴν πατρίδα σου: ἐδῶ
μπορεῖς νὰ τὰ πεῖς ὅλα καὶ ν' ἀνοίξεις ὅλη τὴν ψυχὴ σου, τίποτα
δὲν εἶναι ἐδῶ ποὺ νὰ ντρέπεται κρυμμένα, ἀναίσθητα αἰσθήματα.

«Ἐδῶ ὅλα τὰ πράγματα ἔρχονται ἐρωτευμένα στὰ λόγια
σου καὶ σὲ χαϊδεύουν: γιατί θέλουν νὰ καθαλλήσουν στὴ ράχη
τους. Ἐδῶ καθαλλᾶς κάθε σύμβολο γιὰ νὰ πᾶς πρὸς τὴν ἀλή-
θεια.

«Σωστὰ κ' εἰλικρινὰ μπορεῖς νὰ μιλάς ἐδῶ σ' ὄλα τὰ πράμματα: κι ἀληθινά, σὰν ἐγκώμιο ἤχει στ' αὐτιά τους, τ' ὅτι ἕνας μὲ ὄλα τὰ πράγματα — μιλά τίμια!

«Ἡ ἐγκατάλειψη, ὅμως, εἶναι κάτι ἄλλο. Γιατί, τὸ θυμᾶσαι πάντα, ὦ Ζαρατούστρα; Ὅταν ἄλλοτε τὸ πουλί σου φώναζε πάνωθὲ σου, καθὼς στεκόσουν στὸ δάσος, ἀναποφάσιτος, μὴ ξέροντας πρὸς τὰ ποῦ νὰ τραθήξεις, δίπλα σ' ἕνα πτώμα: —

«— ὅταν εἶπες: ἄς μ' ὀδηγήσουν τὰ ζῶα μου! Πιὸ ἐπικίνδυνο εἶναι νὰ ζεῖ κανεὶς ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, παρὰ ἀνάμεσα στὰ ζῶα: Αὐτὸ ἔταν ἡ ἐγκατάλειψη!

«Καὶ θυμᾶσαι ἀκόμα, ὦ Ζαρατούστρα; Ὅταν καθόσουνα στὸ νησί σου, πηγᾶδι κρασιοῦ ἐσὺ ἀνάμεσα σὲ ἄδειους κουβάδες, δίδοντας καὶ μοιράζοντας, ἀνάμεσα σὲ διψασμένους δωρίζοντας καὶ κερνώντας:

«— ἴσαμε πού, στὸ τέλος, καθόσουνα διψασμένος μόνο ἀνάμεσα σὲ μεθυσμένους καὶ νυκτερινὰ παραπониόσουν: «τὸ Παίρνω δὲν εἶναι εὐτυχέστερο ἀπὸ τὸ Δίνω; Καὶ τὸ Κλέβω εὐτυχέστερο ἀπὸ τὸ Παίρνω;» — Αὐτὸ ἔταν ἡ ἐγκατάλειψη!

«Καὶ θυμᾶσαι ἀκόμα, ὦ Ζαρατούστρα; Ὅταν ἦρθε ἡ σιωπηλότερη ὥρα σου, κ' ἐσένα ἀπὸ σένα τὸν ἴδιο παρακινούσε νὰ φύγεις, καθὼς μὲ κακὰ ψιθυρίσματα σοῦ μιλοῦσε: «Μίλα καὶ σύντριβε!» —

«ὅταν ὄλη τὴν ἀναμονή σου καὶ τὴ σιωπή σου ὄλη ἔκανε νὰ σὲ πονοῦν καὶ τὸ ταπεινόφρονο θάρρος σου ἀποθάρρυνε: Αὐτὸ ἔταν ἡ ἐγκατάλειψη!»

᾿Ω μοναξιά! ᾿Ω πατρίδα μου, μοναξιά! Πόσο μακάρια καὶ τρυφερὴ μοῦ μιλά ἡ φωνή σου!

Δὲ ρωτοῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, δὲν παραπониόμαστε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, μαζὶ περνοῦμε ἀνοιχτόκαρδοι μέσα ἀπὸ ἀνοιχτὲς πόρτες.

Γιατί ὄλα εἶναι ἀνοιχτόκαρδα καὶ φωτεινὰ κοντὰ σου· ἀκόμη καὶ οἱ ὥρες τρέχουν ἐδῶ μὲ πιὸ ἐλαφρὰ πόδια. Μὲς στὸ σκοτάδι, ἀκριδῶς, ὁ χρόνος μάς φαίνεται πιὸ βαρὺς παρ' ὅσο μέσα στὸ φῶς.

Ἐδῶ ἀναπηδᾷ μέσα μου κάθε ὄντος λέξη καὶ σκευοθήκη τῶν λέξεων: κάθε ὄν θέλει νὰ γίνῃ λέξη ἐδῶ, κάθε γίγνεσθαι θέλει νὰ μάθῃ ἀπὸ μένα νὰ μιλά, ἐδῶ.

Μὰ ἐκεῖ κάτω — ἐκεῖ, κάθε λόγος εἶναι μάταιος! Ἐκεῖ ἡ λήθη κ' ἡ ἐφημερότητα εἶναι ἡ καλύτερη σοφία: Αὐτὸ — ἔμαθα, λοιπόν.

Ὅποιος θὰ ἔθελε νὰ ἐννοήσῃ ὅ,τι συμβαίνει μὲ τοὺς ἀνθρώπους, θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ ἀγγίξει μὲ τὰ χέρια του. Μὰ ἐμένα τὰ χέρια μου εἶναι πάρα πολὺ καθαρὰ γιὰ κάτι τέτοιο.

Δὲ μπορῶ οὔτε καὶ τὴν ἀναπνοή μου ν' ἀναπνεύσω· ὄχι, γιατί νὰ ζήσω τόσον καιρὸ ἀνάμεσα στοὺς θορύβους τους καὶ στὶς ἀηδισιαστικὲς ἀνάσες τους!

ὦ μακάρια γαλήνη πού με τριγυρίζεις! ὦ καθάρια μυρουδιά πού με τριγυρίζεις! ὦ, με πόσο βαθύτερο στήθος ἀνασαίνει τὴν καθάρια πνοή ἢ γαλήνη τούτη! ὦ πῶς ἀκρουμάζεται ἡ μακάρια γαλήνη τούτη!

Ἄλλ' ἐκεῖ κάτω — ἐκεῖ ὅλα μιλοῦν, ἐκεῖ ὅλα παρακούονται. Κι ἂν θέλει ἀκόμα κανεὶς νὰ τονίσει με καμπάνες τὴ σοφία του: οἱ μπακάληδες θὰ σκεπάσουνε τὸν ἦχο τῆς κουδουνίζοντας τὶς δεκάρες τους στὴν ἀγορά.

Ὅλα μιλοῦνε σ' αὐτούς, ἐκεῖ κάτω, κανένας δὲν εἶναι πιά σὲ θέση νὰ καταλάβει τίποτα. Ὅλα πέφτουνε στὸ νερό, τίποτα δὲν πέφτει πιά σὲ βαθὺ πηγάδι.

Ὅλα μιλοῦνε σ' αὐτούς, ἐκεῖ κάτω, τίποτα δὲν κατορθώνεται πιά καὶ δὲ φτάνει σ' ἕνα τέλος. Ὅλα κακκαρίζουν, μὰ ποιὸς θέλει νὰ κάθεται ἀκόμα ἤσυχος στὴ φωλιά καὶ νὰ κλωσσᾶ αὐγά;

Ὅλα μιλοῦν σ' αὐτούς, ἐκεῖ κάτω, ὅλα ἀναμασούνται. Κι ὅ,τι χτὲς ἀκόμα ἦταν πολὺ σκληρὸ καὶ γι' αὐτὸν τὸν χρόνο καὶ γιὰ τὰ δόντια τοῦ χρόνου: σήμερα κρέμεται ἀπὸ τὰ μουσούδια τῶν τωρινῶν καταχαρρακισμένο καὶ καταφαγωμένο.

Ὅλα μιλοῦν σ' αὐτούς, ἐκεῖ κάτω, ὅλα προδίδονται. Κι ὅ,τι λεγότανε ἄλλοτε μυστικὸ καὶ μυστικότητα βαθιῶν ψυχῶν, σήμερα ἀνήκει στὰ βούκινα τῶν τριόδων καὶ σ' ἄλλους πού φωνασκοῦν.

ὦ ἀνθρώπινη φύση, ὦ ἀξιοθαύμαστη ἀνθρώπινη φύση! ὦ χλαλοῆ στὰ σκοτεινὰ σοκκάκια! Τώρα σ' ἄφησα πάλι πίσω μου: — ὁ μεγαλύτερός μου κίνδυνος ἔμεινε πίσω μου!

Στὴν προφύλαξη καὶ στὴ συμπόνια βρισκότανε πάντα ὁ μεγαλύτερός μου κίνδυνος: καὶ κάθε ἀνθρώπινη φύση θέλει νὰ προφυλάσσεται καὶ νὰ τὴ συμπονοῦνε.

Μὲ περισωσμένες ἀλήθειες, μὲ χέρι τρελλοῦ καὶ ξετρελλαμένη καρδιά καὶ πλούσιος ἀπὸ μικροψέμματα τῆς συμπόνιας: — ἔτσι ἔζησα πάντα ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους.

Μετεμφιεσμένος κάθησα ἀνάμεσά τους, ἔτοιμος νὰ παραγνωρίσω τὸν ἑαυτό μου, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ τοὺς ἀντέξω, καὶ πρόθυμα μιλώντας παραπειστικὰ στὸν ἑαυτό μου: «τρελλέ, δὲν τοὺς γνωρίζεις τοὺς ἀνθρώπους!»

Ξεμαθαίνεις τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ζεῖς ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους: πάρα πολλὴ ἐπιφάνεια ὑπάρχει σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, — τί χρειάζονται ἐκεῖ μακρύθωρα μάτια, μάτια πού τοὺς μακρυνοὺς ὀρίζοντες ἐρευνοῦνε;

Κι ὅταν μὲ παραγνώριζαν: τρελλὸς ἐγὼ τοὺς προφύλασσα ἐπίτηδες ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου: συνηθισμένος νὰ 'μαι σκληρὸς ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μου, πολλὲς φορές ἐκδικόμουνα τὸν ἑαυτό μου γιὰ τὴν προφύλαξη τούτη.

Τσιμπημένος ἀπὸ φαρμακερὲς μυῖγες καὶ λακκουβωμένος, πέτρας ὅμοιος, ἀπὸ πολλὲς σταγόνες κακίας, ἔτσι καθόμουν ἀνάμεσά τους κ' ἔλεγα ἀκόμη ἀπὸ μέσα μου: «ὄλοι οἱ μικροὶ εἶναι ἀθῶοι γιὰ τὴ μικρότητά τους!»

Προπαντός εκείνους, πού λεγόντουσαν «οί αγαθοί», εὔρι-
σκα σὰν τὶς πιὸ φαρμακερές, ἀπὸ τὶς μυῖγες, μυῖγες: τσιμποῦν
μὲ κάθε ἀθωότητα, λένε ψέμματα μὲ κάθε ἀθωότητα· πῶς θὰ
μποροῦσαν νὰ ἴναι δίκαιοι — ἀπέναντί μου;

Ὅποιος ζεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἀγαθοὺς, ἡ συμπόνια τὸν μα-
θαίνει νὰ λέει ψέμματα. Ὁ οἶχτος κάνει πνιγερὸ τὸν ἀέρα γιὰ
κάθε ἐλεύθερη ψυχὴ. Ἡ ἴδια ἡ βλακεία τῶν ἀγαθῶν εἶναι ἀκατα-
μέτρητη.

Νὰ κρύβω τὸν ἑαυτὸ μου καὶ τὸν πλοῦτο μου — αὐτὸ
ἔμαθα ἐκεῖ κάτω: γιὰ τὶς ὄλους τοὺς εὔρισκα πτωχοὺς τῷ πνεύματι.
Τὸ ψέμμα τοῦ οἶχτου μου ἦταν πῶς στὸν καθένα τους γνώριζα,

— πῶς στὸν καθένα τους ἔβλεπα καὶ μυριζόμουνα τί ἦταν
γι' αὐτὸν ἄρκετὸ πνεῦμα καὶ τί ἔταν κιόλας γι' αὐτὸν πᾶρα
πολύ πνεῦμα!

Τοὺς ἀλύγιστους σοφοὺς τους: τοὺς ὀνόμαζα σοφοὺς, ὄχι
ἀλύγιστους, — ἔτσι ἔμαθα νὰ καταπίνω τὶς λέξεις. Τοὺς νεκρο-
θάφτες τους: τοὺς ὀνόμασα ἐρευνητὲς καὶ πειραματιστὲς, —
ἔτσι ἔμαθα ν' ἀλλάζω τὶς λέξεις.

Οἱ νεκροθάφτες παίρνουν τὶς ἀρρώστιες μὲ τὸ ν' ἀνοίγουνε
τάφους. Κάτω ἀπὸ παλιὰ χαλάσματα ὑπάρχουν κακὲς ἀναθυμιά-
σεις. Δὲν πρέπει ν' ἀνακινεῖς τὸν βούρκο. Πρέπει νὰ ζεῖ στὸ βου-
νὸ κανεῖς.

Μὲ μακάρια ρουθούνια ἀναπνέω πάλι τὴ βουνήσια ἐλευθε-
ρία! Γλύτωσε, ἐπιτέλους, ἡ μύτη μου ἀπὸ τὴ μυρουδιά κάθε ἀν-
θρώπινου ὄντος!

Γαργαλισμένη ἀπὸ τσουχτεροὺς ἀέρηδες, σάμπως ἀπὸ
ἀφρισμένα κρασιά, φτερνίζεται ἡ ψυχὴ μου, — φτερνίζε-
ται κ' εὔχεται στὸν ἑαυτὸ της: Στὴν ὑγεία σου!

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΙΑ ΚΑΚΑ

ΣΤ' ΟΝΕΙΡΟ, στὸ τελευταῖο πρωῖνό μου ὄνειρο, στεκόμουν
σήμερα σ' ἓνα ἀκρωτήρι, — πέρα ἀπὸ τὸν κόσμο, κρατοῦσα μιὰ
ζυγαριὰ καὶ ζύγισα τὸν κόσμο :

ὦ, γιατί νὰ ἴρθῃ τόσο γρήγορα ἡ αὐγή: μὲ ξύπνησε μὲ τὴ
λάμψη της ἡ ζηλιάρα! Πάντα ζηλεύει τὴ φλόγα τοῦ πρωῖνοῦ μου
ὄνειρου.

Τ' ὄνειρό μου βρῆκε πῶς ὁ κόσμος μπορεῖ νὰ μετρηθεῖ ἀπ'
ὅποιον ἔχει καιρὸ, ἀπ' ὅποιον εἶναι καλὸς ζυγιστής, πῶς μπορεῖ
νὰ τὸν φτάσει ὅποιος ἔχει δυνατὰ φτερά, νὰ τὸν μαντέψει κάθε
θεϊκὸς καρυδοσπάστης.

Τ' ὄνειρό μου, ἓνα ταλμηρὸ ἰστιοφόρο, μισὸ καράβι, μισὸ
ἀνεμικὴ, πεταλούδας ὅμοιο σιωπηλό, γερακιοῦ ὅμοιο ἀνυπόμονο:
πῶς θὰ μπορούσε νὰ ἔχει καιρὸ καὶ ὑπομονή, σήμερα, ἀλήθεια,
γιὰ νὰ ζυγίσει τὸν κόσμο!

Μὴ καὶ τοῦ μίλησε κρυφὰ ἢ σοφία μου, ἢ γελαστή, ἢ ξύπνια σοφία μου τῆς μέρας, ποῦ κοροϊδεύει ὄλους τοὺς «ἀτέρμανες κόσμους»; Γιατὶ ἡ σοφία μου λέει: «ὄπου ὑπάρχει δύναμη, ὁ ἀριθμὸς δεσπόζει: ἔχει πιὸ πολλὴ δύναμη».

Πόσο σίγουρο κοίταξε τ' ὄνειρό μου αὐτὸν τὸν περαιωμένο κόσμο! Ὅχι περίεργο, ὄχι ἀδιάκριτο, ὄχι φόβισμένο, ὄχι ἱκετεύοντας: —

— σὰ νὰ προσφερόταν ἓνα γιομάτο μῆλο στὸ χέρι μου, ἓνα ὄριμο χρυσόμηλο, μὲ δροσερόχυμη, βελουδένια φλούδα: — ἔτσι μοῦ προσφερόταν ὁ κόσμος: —

— σὰ νὰ μοῦ ἔγενετο ἓνα δέντρο, ἓνα πλατύκλαδο, γιομάτο δυνατὴ θέληση, δέντρο, γερμένο γιὰ νὰ γίνεται ἀκουμπιστήρι καὶ στήριγμα τῶν ποδιῶν γιὰ τὸν κουρασμένο ἀπὸ τὸν δρόμο: ἔτσι στεκόταν ὁ κόσμος πάνω στὸ ἀκρωτήρι μου: —

— σὰ νὰ μοῦ ἔφερναν χαριτωμένα χέρια ἓνα κουτί, — ἓνα κουτί, ἀνοιχτό, γιὰ νὰ γοητεύει ντροπαλά, εὐλαβητικὰ μάτια: ἔτσι μοῦ προσφερόταν σήμερα ὁ κόσμος: —

— οὔτε ἀρκετὰ αἰνιγματικός, γιὰ νὰ διώξει μακριὰ του τὴν ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ἀρκετὰ ἀποκαλυμμένος, γιὰ ν' ἀποκοιμήσει τὴ σοφία τῶν ἀνθρώπων: — ἓνα ἀνθρώπινα καλὸ πρᾶγμα μοῦ φάνηκε σήμερα ὁ κόσμος, ποῦ τόσο τὸν συκοφαντοῦν!

Πόσο εὐγνωμονῶ τὸ πρωῖνό μου ὄνειρο, ποῦ τόσο νωρὶς ζύγισα σήμερα τὸν κόσμο! Σὰν ἓνα ἀνθρώπινα καλὸ πρᾶγμα μοῦ ἦρθε αὐτὸ τ' ὄνειρο, τῆς καρδιάς μου ὁ παρηγορητής!

Καὶ γιὰ νὰ κάνω, τοῦ ὄνειρου μου ὄμοιος, τὸ ἴδιο, τὴ μέρα καὶ γιὰ ν' ἀκολουθήσω τὸ ἀριστὸ του παράδειγμα: θέλω τώρα νὰ βάλω στὴ ζυγαριὰ τὰ τρία κάκιστα πράγματα καὶ νὰ τὰ ζυγίσω ἀνθρωπίνως καλά.

Ὅποιος δίδαξε τὴν εὐλογία, αὐτὸς ἐδίδαξε καὶ τὴν κατάρρα: ποιά 'ναι τὰ τρία πιὸ καταραμένα πράγματα στὸν κόσμο; Αὐτὰ θέλω νὰ βάλω στὴ ζυγαριὰ.

Ἡ δὲ υπάθεια, κυριαρχομανία, ἐγωϊσμός: τὰ τρία αὐτὰ ἦσαν τὰ πιὸ καταραμένα πράγματα ὡς τὰ τώρα καὶ τὰ πιὸ κατασυκοφαντημένα, — τὰ τρία αὐτὰ θέλω νὰ ζυγίσω ἀνθρωπίνως καλά.

Μὲ τὸ καλὸ, λοιπόν! Ἐδῶ 'ναι τὸ ἀκρωτήρι μου, κ' ἐκεῖ ἡ θάλασσα: ἔρχεται κατὰ τὴ μεριά μου κυλώντας γαλίφικα, ἢ πιστή, γριά, ἑκατοκέφαλη τερατώδης σκύλα ποῦ ἀγαπῶ.

Ἐμπρός, λοιπόν! Ἐδῶ θὰ κρατήσω τὴ ζυγαριὰ, πάνω ἀπὸ τὴν ξεδιπλωμένη θάλασσα: καὶ διαλέγω κ' ἓναν μάρτυρα, γιὰ νὰ βλέπει, — ἓένα, ὦ μοναχικὸ δέντρο, δυνατομύριστο, φαρδυθόλωτο δέντρο, ποῦ ἀγαπῶ!

Πάνω σὲ ποῖο γιοφύρι πορεύεται τὸ Τώρα πηγαίνοντας πρὸς τὸ Κάποτε; Σύμφωνα μὲ ποῖον καταναγκασμὸ ὑποχρεώνεται τὸ ὕψηλὸ νὰ χαμηλώσει; Καὶ τί καλεῖ τὸ ὕψιστο νὰ ὑψωθεῖ περισσότερο;

Ἡ ζυγαριὰ στέκει τώρα ἰσόρροπη κ' ἤρεμη: τρία βαριά ἐρωτήματα ἔρριξα στὸν ἕνα δίσκο, τρεῖς βαριές ἀπαντήσεις σηκώνει ὁ ἄλλος.

2

ΗΔΥΠΑΘΕΙΑ: τὸ ἀγκάθι καὶ τὸ μαρτύριο ὄλων τῶν τριχίνοζωσμένων περιφρονητῶν τοῦ κορμιοῦ, καί, σὰν «κόσμος», καταραμένος ἀπ' ὅλους τοὺς δραματιστῆς τοῦ ἄλλου κόσμου: γιατί σαρκάζει καὶ περιπαίζει κάθε δάσκαλο τῆς σύγχυσης καὶ τῆς αἵρεσης.

Ἡδυπάθεια: ἡ σιγαλή φωτιά, ποὺ πάνω της καίεται τὸ σκυλλολοῖ· ἡ ἔτοιμη θερμάστρα ποὺ πυρώνει καὶ τρίζει γιὰ κάθε σκωροφαγωμένο ξύλο καὶ γιὰ κάθε κουρέλι ποὺ βρωμοκοπᾶ.

Ἡδυπάθεια: γιὰ τίς ἐλεύθερες καρδιές κάτι ἀθῶο κ' ἐλεύθερο, ὁ κῆπος τῆς εὐτυχίας τῆς γῆς, κάθε μέλλοντος ἢ ἐκχειλίζουσα εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸ Τώρα.

Ἡδυπάθεια: ἕνα γλυκὸ φαρμάκι μόνο γιὰ τὸν μαραμένο, μὰ γιὰ τοὺς λιονταρίσια θεληματικούς ἢ μεγάλη τῆς καρδιάς δύναμη, καὶ τὸ εὐλαβικὰ φυλαγμένο κρασί τῶν κρασιῶν.

Ἡδυπάθεια: τὸ μεγάλο σύμβολο τῆς εὐτυχίας γιὰ ὑψηλότερη εὐτυχία καὶ γιὰ ὑψιστὴ ἐλπίδα. Γιὰ πολλὰ ἀκριβῶς εἶναι ὑπόσχεση γάμου καὶ περισσότερο κι ἀπὸ γάμου, —

— σὲ πολλά, ποὺ εἶναι πιὸ ξένα φυναμετάξυ τους ἀπ' ὅσο ὁ ἄντρας κ' ἡ γυναίκα: — καὶ ποιὸς ἐνόησε ἀπόλυτα π ὅ σ ο ξ ἔ ν ο ι εἶναι μεταξύ τους ὁ ἄντρας καὶ ἡ γυναίκα!

Ἡδυπάθεια: — θέλω, ὅμως, νὰ βάλω φραγμὸ στὶς σκέψεις μου κι ἀκόμα καὶ στὰ λόγια μου: γιὰ νὰ μὴ καταστρέφουν τὸν κῆπο μου τὰ γουρούνια κ' οἱ ἐξημμένοι!

ΚΥΡΙΑΡΧΟΜΑΝΙΑ: τὸ πυρωμένο μαστίγιο τῶν πιὸ σκληρῶν ἀπὸ τίς σκληρὲς καρδιές· τὸ φριχτὸ μαρτύριο ποὺ ἐπιφυλάσσει ὁ πιὸ σκληρὸς στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του· ἢ πιὸ σκοτεινὴ φλόγα τῆς ζωηρότερης πυρᾶς.

Κυριαρχομανία: τὸ κακὸ χαλινάρι ποὺ φορέθηκε στοὺς πιὸ ματαιόδοξους λαούς· ἡ κοροϊδεύτρα κάθε ἀμφίβολης ἀρετῆς· ποὺ καβαλλᾶ κάθε ἄτι καὶ κάθε ὑπερηφάνεια.

Κυριαρχομανία: ὁ σεισμὸς ποὺ σπάζει κι ἀποσπάζει κάθε τί παλιωμένο καὶ κουφਾਲιασμένο· ἡ γκρεμίστρια πολυσουβαντισμένων τάφων, ποὺ κυλιέται, βροντᾶ καὶ τιμωρεῖ· τὸ ἐρωτηματικὸ ποὺ ἀστραποβολᾶ πλάϊ σὲ πρόωρες ἀπαντήσεις.

Κυριαρχομανία: μπροστὰ στό βλέμμα της ὁ ἄνθρωπος χαμωσέρνεται καὶ χαμηλώνει καὶ δουλώνεται καὶ ταπεινότερος γίνεται ἀπὸ τὸν ὄφι κι ἀπὸ τὸ γουρούνι: — ἴσαμε, ἐπιτέλους, νὰ φωνάξει ἢ μεγάλη περιφρόνηση πάνωθὲ του.

Κυριαρχομανία: ἡ φοβερὴ δασκάλισσα τῆς μεγάλης περιφρόνησης, ποὺ σὲ πολιτείες καὶ βασίλεια κηρύσσει κατάμουτρα:

«πάρε δρόμο!» — ἴσαμε νὰ φωνάξει ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός τους: «ἄς πάρω δρόμο!»

Κυριαρχομανία: μὰ ποὺ γοητεύοντας ἀνεβαίνει πρὸς τοὺς ἀγνοὺς καὶ τοὺς μοναχικοὺς καὶ στ' αὐτάρκη ὕψη, φλογισμένη, μιᾶς ἀγάπης ὁμοια, ποὺ ζωγραφίζει πορφυρὲς εὐτυχίες μαγευτικὲς πάνω στὸν οὐρανὸ τῆς γῆς.

Κυριαρχομανία: μὰ ποιός, ἀλήθεια, θὰ μπορούσε νὰ τὴν ὀνομάσει μανία, ὅταν τὸ ὕψος λαχταρᾷ τὴ δύναμη πρὸς τὰ κάτω; Ἀληθινά, τίποτα τὸ πυρετώδες καὶ τὸ μανιακὸ δὲν ὑπάρχει σὲ τέτοιες λαχτάρες καὶ κατεβάσματα!

Ἄς μὴν ἀπομονώνεται αἰώνια κι ἄς μὴν ἀρκεῖται στὸν ἑαυτοῦ τοῦ τὸ μοναχικὸ ὕψος· ἄς κατεβεῖ τὸ βουνὸ στὴν πεδιάδα κ' οἱ ἄνεμοι τοῦ ὕψους στὰ χαμηλώματα:

ὦ, ποιός θὰ ἔβρισκε τὸ σωστὸ βαφτιστικὸ κ' ἐνάρετο ὄνομα γιὰ μιὰ τέτοια ἐπιθυμία! «Δωρίζουσα ἀρετή» — ἔτσι ὀνομάτισε ἄλλοτε ὁ Ζαρατούστρα τὸ ἀνονόμαστο αὐτό.

Καὶ τότε συνέβηκε ἐπίσης — κι ἀληθινά, γιὰ πρώτη φορὰ συνέβηκε! — νὰ ἐγκωμιάσει ὁ λόγος τοῦ τὸν ἐγωϊσμό, τὸν ἄγιο, ὑγιῆ ἐγωϊσμό, ποὺ ἀπὸ δυνατὴ ψυχὴ ἀναβλύζει: —

— ἀπὸ δυνατὴ ψυχὴ, ποὺ σ' αὐτὴν ἀνήκει τὸ ὑψηλὸ κορμί, τὸ ὠραῖο, νικηφόρο καὶ ἀναζωογονητικὸ, ποὺ τὸ κάθε πρᾶγμα γύρω τοῦ γίνεται κ' ἓνας καθρέφτης:

— τὸ εὐλύγιστο, πειστικὸ κορμί, τὸ χορευτικὸ, ποὺ σύμβολο κ' ἐξοδός του εἶναι ἡ ψυχὴ ποὺ χαίρεται τὸν ἑαυτό της. Τέτοιων σωμάτων καὶ ψυχῶν ἡ αὐταρέσκεια αὐτονομάζεται: «ἀρετή».

Μὲ τὰ λόγια της γιὰ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ προφυλάσσεται ἡ αὐταρέσκεια αὐτὴ σὰ νὰ τὴν σκέπει ἱερὸ ἄλσος· μὲ τὰ ὀνόματα τῆς εὐτυχίας της διώχνει μακριὰ της κάθε τι ἀξιοπεριφρόνητο.

Διώχνει μακριὰ της κάθε ἀνανδρία· λέει: Κακὸ — αὐτὸ ἔναι ἄνθρωπο! Ἀξιοπεριφρόνητος τῆς φαίνεται αὐτὸς ποὺ εἶναι πάντα γνοιασμένος, ποὺ ἀναστενάζει, ποὺ κλαίγεται κι ὅποιος ἐπίσης ἀποκομίζει καὶ τὰ πιὸ μικρὰ κέρδη.

Περιφρονεῖ καὶ κάθε ἐλεεινὴ σοφία: γιατί, ἀληθινά, ὑπάρχει καὶ σοφία, ποὺ ἀνθίζει μέσα στὸ σκοτάδι, μιὰ νυχτοῖσκιωτη σοφία: σὰν τέτοια πάντα ἀναστενάζει: «Ὅλα εἶναι μάταια!»

Τὴ δειλὴ δυσπιστία τὴ θεωρεῖ εὐτελεῖ, εὐτελεῖ καὶ κάθε ἓνα ποὺ ἀντὶ βλέμματα καὶ χέρια θέλει ὄρκους: καθὼς καὶ κάθε ὑπερβολικὰ δὺσπιστη σοφία, γιατί ἔτσι κάνουν οἱ ἄνθρωποι ψυχές.

Εὐτελέστερος ἀκόμη τῆς φαίνεται ὁ κόλακας, ὁ σκύλος ποὺ ἀμέσως ξαπλώνει μὲ τὴ ράχη, ὁ ἐξευτελισμένος. Ὑπάρχει καὶ ἡ σοφία ποὺ εἶναι ἐξευτελισμένη καὶ σκυλίσεια κ' εὐλαβικὴ καὶ κόλακας.

Μισητὸς τῆς εἶναι ἐντελῶς καὶ μιὰ ἀηδία, ὅποιος δὲ θέλει νὰ ὑπερασπιστεῖ ποτὲ τὸν ἑαυτό του, ὅποιος φαρμακερὰ σάλια καὶ κακὰ βλέμματα καταπίνει, ὁ ὑπερβολικὰ ὑπομονετικὸς, αὐτὸς

πού όλα τ' άνέχεται, πού σ' όλα άρκεΐται: αύτή άκριβώς είναι ή δουλική συμπεριφορά.

Τò νά 'ναι κανείς δουλικός μπροστά στους Θεούς και στις θεϊκές κλωτσιές, ή μπροστά στους άνθρώπους και στις τυφλές γνώμες τών άνθρώπων: κάθε δουλική συμπεριφορά τή φτύνει αυτός ό εύτυχισμένος έγωΐσμός.

Κακό: έτσι όνομάζει κάθε γονατισμένο και δουλικά γονατιστό, πού έχει άλευθέρωτα και μισόκλειστα μάτια, σφιγμένη καρδιά και κείνη τήν ψεύτικη, ύποχρεωτική συμπεριφορά, πού με φαρδιά, άνανδρα χείλη φιλά.

Και ψευτοσοφία: έτσι όνομάζει κάθε εύφυολογία τών δούλων, τών γέρων και τών κουρασμένων και προπαντός όλόκληρη τήν κακή, παράλογη και σχολαστική τρέλλα τών παπάδων.

'Αλλ' οί ψευτοσοφοί, όλοι οί παπάδες, όλοι οί κουρασμένοι άπό τόν κόσμο και πού ή ψυχή τους είναι άπό τò είδος τών γυναικών και τών δούλων, — ώ, πόσο ραδιούργησαν πάντα τους με τò παιγνίδι τους έναντίον του έγωΐσμου!

Κι Αυτό άκριβώς έπρεπε νά 'ναι άρετή κι άρετή νά όνομάζεται: τò νά ραδιουργεί, δηλαδή, κανείς έναντίον του έγωΐσμου! Και «χωρίς έγώ» — έτσι θά εύχονταν, κ' έχουν κάθε λόγο, νά είναι ό έαυτός τους όλοι αυτοί οί κουρασμένοι άπό τόν κόσμο άνανδροι κι όλες αυτές οί άράχνες του σταυρού!

Μά για όλους αυτούς έρχεται πια ή μέρα, ή άλλαγή, ή ρομφαία τής κρίσης, τò μεγάλο μεσημέρι: πολλά θά φανερωθούνε τότε!

Κι όποιος έγκωμιάζει και καθαγιαζει τò 'Εγώ κ' εύτυχισμένο τόν έγωΐσμό καλεί, αυτός, άληθινά, λέει ό,τι ξέρει, κ' είναι ένας προφήτης: «Ίδού, έρχεται, πλησιάζει, τò Μεγάλο Μεσημέρι!»

Έτσι μίλησεν ό Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ

1

ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΜΟΥ είναι τò στόμα του λαού: πάρα πολύ χοντρά και γκαρδιακά μιλώ για τους κομψούς. Και πια παράξενα άκόμη άντηχεί ό λόγος μου για τους καλαμαράδες και για τους γραφιάδες.

Τò χέρι μου — είναι ένα χέρι τρελλού: άλλοίμονο σ' όλα τὰ τραπέζια και σ' όλους τους τοίχους και σε κάθε τι πού έχει θέση για τρελλοστολίδια και τρελλοδρωμισιές.

Τò πόδι μου — είναι ένα πόδι άλόγου μ' αυτό τριποδίζω και καλπάζω πάνω άπό κούτσουρα και βράχια, σε σταυροδρόμια και μέσα άπό χωράφια, και γίνομαι του διαδόλου άπό τήν ήδονή πού μου δίνει κάθε γρήγορο τρέξιμο.

Τὸ στομάχι μου — εἶναι μήπως τὸ στομάχι ἐνὸς ἀετοῦ; Γιατὶ ὅ,τι τοῦ ἀρέσει περισσότερο εἶναι τὸ ἀρνίσιο κρέας. Μὰ σίγουρα εἶναι ἓνα στομάχι ὄρνιου.

Ἄπὸ ἀθῶα πράγματα θρεμμένος καὶ λίγα, ἔτοιμος καὶ ἀνυπόμονος νὰ πετάξω, μακρὰ νὰ πετάξω — αὐτὸς εἶναι ὁ χαρακτήρας μου: πῶς νὰ μὴν ἔχω, λοιπόν, κάτι ἀπὸ τὸ γένος τῶν πουλιῶν;

Καὶ καθὼς μάλιστα, εἶμαι ἐχθρὸς τοῦ πνεύματος τῆς βαρύτητας, μοιάζω πιὸ πολὺ μὲ τὸ γένος τῶν πουλιῶν: κι ἀληθινά, ἐχθρὸς θανάσιμος, ἐχθρὸς ἀσπονδός, ἐχθρὸς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς! ὦ, καὶ ποῦ δὲν πέταξε καὶ δὲν ἀποπλανήθηκε πετώντας ἢ ἐχθρότητά μου!

Πάνω σ' αὐτὸ θὰ μπορούσα κιόλας νὰ τραγουδήσω ἓνα τραγούδι καὶ θὰ τὸ τραγουδήσω: ἂν κ' εἶμαι ὀλομόναχος σ' ἓνα ἄδειο σπίτι καὶ πρέπει μόνο γιὰ τὰ δικά μου αὐτιά νὰ τραγουδῶ.

Ἐπάρχουν βέβαια, κι ἄλλοι τραγουδιστές, ποὺ μόνο ἓνα γιομάτο σπίτι μαλακώνει τὸ λαρύγγι τους, δίδει εὐφράδεια στὸ χέρι τους, ἔκφραση στὸ μάτι τους, ξυπνᾷ τὴν καρδιά τους: μὰ δὲν τοὺς μοιάζω.

2

ΟΠΟΙΟΣ μάθει τοὺς ἀνθρώπους νὰ πετάξουν κάποτε, αὐτὸς θὰ μετατοπίσει ὅλα τὰ σύνορα: γι' αὐτὸν ὅλα τὰ σύνορα, μάλιστα, θὰ πετάξουνε στὸν ἀέρα: θὰ ξαναβαφτίσει τὴ γῆ καὶ θὰ τὴν ὀνοματίσει «ἢ Ἐλαφρᾶ».

Ἡ στρουθοκάμηλος τρέχει πιὸ γρήγορα κι ἀπὸ τὸ πιὸ γρήγορο ὄλογο, μὰ καὶ χώνει ἀκόμα τὸ κεφάλι τῆς βαρῦ μέσα στὴ βαριά γῆ: ἔτσι κι ὁ ἀνθρώπος ποὺ δὲ μπορεῖ ἀκόμα νὰ πετάξει.

Βαριά ἔναι γι' αὐτὸν ἢ γῆ, βαριά κ' ἢ ζωὴ: κ' ἔτσι τὸ θέλει τὸ πνεῦμα τῆς βαρύτητας! Μὰ ὅποιος θέλει νὰ γίνῃ ἐλαφρὸς κ' ἓνα πουλί, πρέπει ν' ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτόν του:—αὐτὸ διδάσκω ἐγώ.

Ὅχι, βέβαια, μὲ τὴν ἀγάπη τῶν καχεχτικῶν καὶ τῶν πυρεσσόντων: γιατί σ' αὐτοὺς ἀκόμα κ' ἢ φιλαυτία βρωμᾷ!

Πρέπει νὰ μάθει κανεὶς ν' ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό του — αὐτὸ διδάσκω — μὲ μιὰν ἁγία καὶ ὑγιῆ ἀγάπη: γιὰ νὰ μπορεῖ ν' ἀντέχει τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ μὴ γυρίζει ἐδῶ κ' ἐκεῖ.

Ἡ τέτοια ἀλητεία βαφτίστηκε «ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον»: μ' αὐτὸ τ' ὄνομα εἰπώθηκαν ὡς τώρα τὰ μεγαλύτερα ψέμματα κ' οἱ μεγαλύτερες ὑποκρισίες, καὶ προπαντὸς ἀπὸ κείνους ποὺ κάθε κόσμος τοὺς εἶρισκε ἀσήκωτους ἀπὸ τὸ εἶδος.

Κι ἀληθινά, δὲν εἶναι κανένα παράγγελμα γιὰ σήμερα κι αὔριο τὸ νὰ μάθει κανεὶς ν' ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό του.

Πολύ περισσότερο, απ' όλες τις τέχνες αυτή 'ναι ή τέχνη ή πιο λεπτή, ή πιο πανούργα, ή τελευταία και ή πιο ύπομονετική.

Γιατί, για τον κάτοχό του είναι καλά κρυμμένο κάθε χτήμα· κι απ' όλους τους θησαυρούς ο θησαυρός που τελευταίος ξεθάβεται είναι ο δικός μας, — αυτό έκανε το πνεύμα της βαρύτητας.

Ακόμη είμαστε στην κούνια και μάς δίνουνε κιόλας βαριές λέξεις κι αξίες: «Καλό» και «Κακό» — έτσι λέγεται αυτή ή προίκα. Και για χάρη τους μάς συγχωρούνε τ' ότι ζούμε.

Κι' αφήνουν τὰ παιδάκια νὰ πηγαίνουν τό 'να κοντά στ' άλλο, για νὰ τους απαγορεύουν έγκαιρα ν' αγαπήσουν τον έαυτό τους: αυτό έκανε το πνεύμα της βαρύτητας.

Και μεϊς - κουβαλάμε πιστά, ό,τι μάς φορτώνουν, πάνω σε σκληρούς ώμους και σε ξεροβούνια! Κι αν ιδρώσουμε, μάς λένε: «Ναί, ή ζωή 'ναι βαριά νὰ τή σηκώνει κανείς!».

Μά μόνο ο άνθρωπος είναι βαρύς για νὰ τον σηκώνει ο έαυτός του! Κι αυτό συμβαίνει γιατί φορτώθηκε πόρα πολλά ξένα πράγματα στους ώμους του. Της καμήλας όμοιος, γονατίζει κι αφήνεται νὰ τον φορτώσουν καλά.

Προπαντός ο δυνατός, που πολλά μπορεί νὰ σηκώνει, άνθρωπος, και που τον κατοικεί ο σεβασμός: πάρα πολλές ξένες και βαριές λέξεις κι αξίες φορτώνεται πάνω του, — και τώρα ή ζωή του τού φαίνεται μια έρημος!

Κι αληθινά! Ακόμη και μερικά δικά μας είναι βαριά νὰ τὰ σηκώνουμε! Και πολύ μοιάζει το έσωτερικό του ανθρώπου με στρείδι: είναι αηδιαστικό και γλοιώδες και δυσκολόπιαστο — έτσι, που πρέπει νὰ μεσολαβεί μια εύγενής φλούδα μ' εύγενή στολίδια πάνω της. Μά και τούτη την τέχνη πρέπει νὰ τή μάθει κανείς: τὸ νὰ 'χει, δηλαδή, φλούδα κι δμορφοπαρουσιαστικό κ' έξυπνη τυφλομάρα!

Όσο για τον άνθρωπο, απατηθήκαμε πάνω σε πολλά άλλα πράγματα που τον άφορούν, γιατί υπάρχουν πολλές φλούδες εύτελείς και θλιβερές και πάρα πολλή φλούδα. Πολύ κρυμμένο Κακό και πολλή δύναμη δὲ θὰ προδοθεϊ ποτέ· και τ' ακριβώτερα φαγητά δὲ βρίσκουν κανένα που νὰ τὰ γευτεϊ!

Οί γυναίκες τὸ ξέρουν αυτό, οί πιο πολυέξοδες: λίγο πιο παχιά, λίγο πιο αδύνατη—ώ πόση μοϊρα δὲ βρίσκεται μέσα σε τούτο τὸ Λίγο!

Ο άνθρωπος είναι δύσκολο ν' ανακαλυφτεϊ και πιο δύσκολο ακόμη τὸ ν' ανακαλύψει κανείς τον έαυτό του. Πολλές φορές τὸ πνεύμα ψεύδεται για τὴν ψυχή. Αυτό έκανε τὸ πνεύμα της βαρύτητας.

Αυτός, όμως, ανακάλυψε τον έαυτό του, που λέει: Αυτό 'ναι τὸ καλό και τὸ κακό μου: έτσι έκανε νὰ βουβαθούν ο τυφλοπόντικας κι ο νάνος, που λένε: «Καλό για όλους, κακό για όλους.»

'Αληθινά, δὲν τους μπορώ ούτε αυτούς, που θεωρούν καλό

κάθε πρᾶγμα καὶ τοῦτον τὸν κόσμον τὸν καλύτερον ἀπ' ὅλους τοὺς κόσμους. Κάτι τέτοιους ἐγὼ τοὺς ὀνομάζω Ὀλιγαρχεῖς.

Ἡ ὀλιγαρχεῖα μπορεῖ καὶ βρίσκει σ' ὅλα νοστιμιὰ: δὲν εἶναι αὐτὴ γεύση! Τιμῶ τις πεισματάρικες κ' ἐκλεχτικὲς γλώσσες καὶ τὰ στομάχια, ποὺ ἔμαθαν νὰ λένε: «Ἐγὼ» καὶ «Ναὶ» καὶ «Ὁχι».

Μὰ ὅλα νὰ τὰ μασσᾶ καὶ νὰ τὰ χωνεύει κανεὶς—αὐτό 'ναι μιὰ ἀληθινὰ γουρουνίσια συμπεριφορά. Τὸ νὰ λένε πάντα **Ναὶ** —οὐτό 'ναι κάτι ποὺ τὸ ἔμαθε μόνο ὁ γαῖδαρος, κι ὅποιος ἔχει τὸ πνεῦμα του!—

Τὸ βαθὺ κίτρινο καὶ τὸ ζεστὸ κόκκινο: αὐτὸ θέλει ἡ γεύση **μ ο υ**, —ποὺ ἀνακατεύει αἷμα σὲ ὅλα τὰ χρώματα. Μὰ ὅποιος σοβαντίζει ἀσπρο τὸ σπῆτι του, αὐτὸς προδίδει μιὰν ἀσπρισμένη ψυχὴ.

Ἄλλοι εἶναι ἐρωτευμένοι μὲ τὶς μούμιες κι ἄλλοι πάλι μὲ τὰ φαντάσματα· καὶ τοῦτοι καὶ κείνοι εἶναι τὸ ἴδιο ἐχθροὶ τῆς σάρκος καὶ τοῦ αἵματος — ὡ πόσο δὲν πᾶνε στὴ γεύση μου ὅλοι αὐτοί! Γιατὶ ἐγὼ ἀγαπῶ τὸ αἷμα.

Καὶ δὲ θέλω νὰ κατοικῶ καὶ νὰ μένω ἐκεῖ ποὺ ὁ καθένας φτύνει καὶ ξερνᾶ! **Νὰ** ποιά εἶναι τώρα ἡ γεύση **μ ο υ**: κάλλιο θὰ τό 'χα νὰ ζοῦσα ἀνάμεσα σὲ κλέφτες κ' ἐπίορκους. Κανένας δὲν ἔχει χρυσάφι στὸ στόμα του.

Ἄλλ' ἀηδιαστικώτεροι μοῦ φαίνονται ἀκόμη ὅλοι οἱ σαλιόγλύφτες· καὶ τὸ ἀηδιαστικώτερο ζῶο τοῦ ἀνθρώπου ποὺ βρῆκα τὸ βάφτισα Παράσιτο: τοῦτο δὴ ἤθελε νὰ μὴν ἀγαπᾶ κι ὡστόσο νὰ ζεῖ ἀπὸ τὴν ἀγάπη.

Ὀνομάζω δυστυχισμένους ὅλους αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουνε παρὰ μόνο μιὰν ἐκλογὴν: νὰ γίνουν κακὰ θηρία ἢ κακοὶ θηριοδασκαστὲς: δὲ θὰ 'θελα νὰ χτίσω τὴν καλύβα μου κοντὰ σὲ κάτι τέτοιους.

Ὀνομάζω ἐπίσης δυστυχισμένους ἐκείνους ποὺ πρέπει πάντα νὰ περιμένουν, — οὔτε καὶ τοῦτοι πᾶνε στὴ γεύση μου: θέλω νὰ πῶ οἱ τελώνηδες κ' οἱ μπακάληδες κ' οἱ βασιλιάδες κ' οἱ ἄλλοι ποὺ φυλάσσουνε χώρες καὶ μαγαζιά.

Ἀληθινὰ, ἔμαθα κ' ἐγὼ νὰ περιμένω καί, μάλιστα, κατὰ βάθος,—μὰ νὰ περιμένω μόνο τὸν ἑαυτό μου. Καὶ περισσότερο: ἀπ' ὅλα ἔμαθα νὰ στέκομαι καὶ νὰ περπατῶ καὶ νὰ τρέχω καὶ νὰ πηδῶ καὶ νὰ σκαρφαλώνω καὶ νὰ χορεύω.

Μὰ νὰ τί διδάσκω: ὅποιος θέλει νὰ μάθει νὰ πετάξει κάποτε, αὐτὸς πρέπει πρῶτα νὰ μάθει νὰ στέκεται καὶ νὰ περπατᾶ καὶ νὰ τρέχει καὶ νὰ σκαρφαλώνει καὶ νὰ χορεύει: — δὲ μαθαίνει μὲ μιᾶς νὰ πετᾶ.

Μὲ σκωινένια σκάλα ἔμαθα νὰ σκαρφαλώνω σὲ κάποιο παράθυρο, μ' εὐκίνητες γάμπες ἀναρριχήθηκα σὲ ψηλὰ κατάρτια: τὸ νὰ κάθεται κανεὶς στὴν κορυφὴ τῶν ψηλῶν καταρτιῶν τῆς γνώσης δὲ μοῦ φάνηκε καμιά μικρὴ εὐτυχία,—

—μικρῆς φλόγας ὅμοιος νὰ σπιθίζεις στὴν κορυφὴ ψηλῶν καταρτιῶν: ἓνα μικρὸ φῶς, βέβαια, πλὴν μιὰ μεγάλη παρηγοριὰ γιὰ παραπλανημένα καρᾶδια καὶ γιὰ ναυαγισμένους!—

Ἄπὸ χίλιους δρόμους, μὲ χίλιους τρόπους, ἔφτασα ἐγὼ στὴν ἀλήθεια μου: δὲν ἔφτασα, ἀνεβαίνοντας Μιὰ σκάλα μόνο, στὸ Ὑψος, ἀπ' ὅπου τὰ μάτι μου περιπλανᾶται στὰ μάκρη μου.

Κι ἀπρόθυμα ρωτοῦσα πάντα γιὰ τὸ δρόμο μου, — νὰ κάτι ποὺ ποτὲ δὲν πήγαινε στὴ γεύση μου! Προτιμοῦσα νὰ ρωτῶ καὶ νὰ δοκιμάζω τοὺς ἴδιους τοὺς δρόμους.

Μιὰ δοκιμὴ κ' ἓνα ἐρώτημα ὑπῆρξε ὅλη ἡ πορεία μου:—κι ἀληθινά, ἀκόμα πρέπει νὰ μάθεις κανεὶς, καὶ ν' ἀπαντᾷ σὲ τέτοια ρωτήματα! Μὰ ἡ γεύση μου—εἶναι τούτη δῶ:

—δὲν εἶναι οὔτε καλὴ, οὔτε κακὴ, ἀλλὰ μόνο ἡ γεύση μου, ποὺ γι' αὐτὴν οὔτε ντρέπομαι πιά, μήτε τὴν κρύβω πιά.

«Αὐτὸς—εἶναι τώρα ὁ δρόμος μου, ποὺ ἔναι ὁ δικός σας;» ἔτσι ἀποκρίθηκα σ' ἐκείνους ποὺ μὲ ρώτησαν «γιὰ τὸ δρόμο». Γιὰ τὸν δρόμο ἀκριβῶς—ποὺ δὲν ὑπάρχει!

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΛΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΠΛΑΚΕΣ

1

ΕΔΩ κάθομαι καὶ περιμένω, μὲ παλιὲς σπασμένες πλάκες γύρω μου καθὼς καὶ μὲ καινούργιες, μισογραμμένες πλάκες. Πότε θά ῥθει ἡ ὥρα μου;

—ἡ ὥρα τῆς κατάβασής μου, τῆς δύσης μου: γιατί θέλω νὰ πάω Μιὰ φορὰ ἀκόμη στοὺς ἀνθρώπους.

Αὐτὸ περιμένω τώρα: γιατί πρῶτα πρέπει νὰ μοῦ ἔρθουν τὰ σημάδια πὼς ἔφτασε ἡ ὥρα μου, — τὸ γελαστὸ λιοντάρι, δηλαδή, μὲ τὸ σμῆνος τὰ περιστέρια.

Στὸ μεταξὺ μιλῶ, σὰν ἓνας ποὺ ἔχει καιρὸ, στὸν ἑαυτὸ μου. Κανεὶς δὲν μοῦ διηγιέται κάτι καινούργιο: ἔτσι διηγούμαι τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μου στὸν ἑαυτὸ μου.—

2

ΟΤΑΝ εἶχα πάει στοὺς ἀνθρώπους, τοὺς βρήκα νὰ ἐπαναπαύωνται πάνω σὲ μιὰ παλιὰ ἔπαρση: ὅλοι πιστεύανε ὅτι ἤξεραν ἀπὸ πολὺν καιρὸ, τί ἦταν καλὸ καὶ κακὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Ἐνα παλιό, κουρασμένο πρᾶγμα τοὺς φαινόταν κάθε λόγος γιὰ τὴν ἀρετὴ· κι ὅποιος ἤθελε νὰ κοιμηθεῖ καλὰ, αὐτός, πρὶν πάει νὰ κοιμηθεῖ, μιλοῦσε γιὰ «Καλὸ» καὶ «Κακό».

Τοὺς ἔδιωξα τὴν ὑπνηλία τούτη, ὅταν δίδαξα πὼς: τί ἔναι καλὸ καὶ κακό, αὐτὸ δὲν τὸ ξέρει κανένας ἀκόμη:—μόνο ὁ δημιουργός!

—Αὐτός, ὅμως, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δημιουργεῖ τὸν σκοπὸ γιὰ